

УДК 657. 336.2:33(045)

*І. О. Гладій,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9845-9706>
А. А. Майстер,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1097-9940>
О. М. Откаленко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7184-8437>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.20.91

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПРИРОДООХОРОННУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

*I. Hladii,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting
and Taxation, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics
L. Maister,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting
and Taxation, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics
O. Otkalenko,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting
and Taxation, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics*

ACCOUNTING SUPPORT OF THE COST MANAGEMENT SYSTEM FOR ENVIRONMENTAL PROTECTION ACTIVITIES OF THE ENTERPRISE

У статті досліджено необхідність побудови формування такої поведінки підприємств, що направлена на попередження виникнення екологічно небезпечних ситуацій в системі формування транспарентного інформаційного простору управління економіко-екологічною безпекою підприємства в контексті воєнного стану в країні. Наголошено, що до витрат на охорону навколишнього природного середовища відносяться всі види витрат, спрямовані на запобігання, скорочення чи ліквідацію забруднення, інших видів шкідливого впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, при наданні послуг чи використанні продукції, а також на збереження біорізноманіття та середовища існування. Виокремлено класифікацію витрат на охорону навколишнього середовища, використання якої в практичній діяльності господарюючого суб'єкту буде сприяти оптимізації прийняття управлінських рішень стратегічного й поточного характеру в напрямку формування соціально свідомих підприємств. Узагальнено перелік елементів організації обліку екологічних витрат на охорону навколишнього середовища, який, на нашу думку, дуже влучно відображає основні цілі, яких необхідно досягти в процесі організації бухгалтерського обліку екологічних витрат. Визначено необхідність ведення безпомилкового та прозорого обліку під час обліку витрат на навколишнє середовище, у зв'язку з чим класифіковано документи, що підтверджують проведення господарських операцій з виникнення екологічних витрат, за такими напрямками: за соціально-економічним критерієм; за відображенням у фінансовому обліку; за об'єктами охорони. Запропоновано включити в додаток до Наказу підприємства "Про облікову політику" низку питань, які стосуються екологічних витрат.

The article examines the necessity of building the formation of such behavior of enterprises, which is aimed at preventing the occurrence of environmentally dangerous situations in the system of forming a transparent information space for managing the economic and ecological security of the enterprise in the context of the state of war in the country. It is emphasized that expenses for environmental protection include all types of expenses aimed at preventing, reducing or eliminating pollution, other types of harmful effects of economic and other activities on the environment, when providing services or using products, as well as preserving biodiversity and habitat. The classification of costs for environmental protection is singled out, the use of which in the practical activity of a business entity will contribute to the optimization of management decisions of a strategic and current nature in the direction of the formation of socially conscious enterprises. The list of elements of the organization of the accounting of environmental costs for environmental protection is summarized, which, in our opinion, very aptly reflects the main goals that must be achieved in the process of organizing the accounting of environmental costs. The need for error-free and transparent accounting during the accounting of environmental costs was determined, in connection with which the documents confirming the conduct of economic operations for the occurrence of environmental costs were classified according to the following directions: according to socio-economic criteria; as reflected in financial accounting; by objects of protection. It is proposed to include in the appendix to the Enterprise Order "On Accounting Policy" a number of issues related to environmental costs, namely: types of environmental costs generated at the enterprise, sources of their formation, volume; documents according to which environmental costs are formed; the main types of operations regarding the movement of environmental costs; procedure for formation and use of funds for environmental expenses for the reporting period; documents justifying the formation and use of environmental costs during the reporting period; the list of persons responsible for the implementation of accounting support for environmental costs; the list of persons who have the authority to make decisions regarding the formation of certain environmental costs; procedures of current control over the formation and use of funds for ecology; the procedure for conducting an inventory of waste and the state of environmental obligations; composition and content of internal reporting on environmental costs.

Ключові слова: навколишнє середовище, витрати, класифікація, облікова політика, організація обліку, документування.

Key words: environment, costs, classification, accounting policy, organization of accounting, documentation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Війна вже стала найбільшою екологічною катастрофою в Україні, наслідки якої поки що складно оцінити. Оскільки удари агресором завдаються по інфраструктурі, більшість злочинів пов'язані з пошкодженням промислових об'єктів. Сюди можна віднести і пожежі на нафтобазах, і руйнування промислових комплексів. Аналітики характеризують дії військових росії, як "екоцид" — навмисне руйнування довкілля, яке може спричинити екологічну катастрофу не лише в Україні, а й на території всієї Європи. Подібні дії заборонені Женевською конвенцією. Від початку повномасштабної війни в Україні було зафіксовано чимало дій російських військ, що відповідають визначенню екоциду. В таких умовах розвитку все більшої гостроти набувають проблеми, пов'язані із обліком впливу діяльності підприємств на навколишнє середовище. Саме тому, питання обліку операцій з охорони навколишнього середовища підприємств, як со-

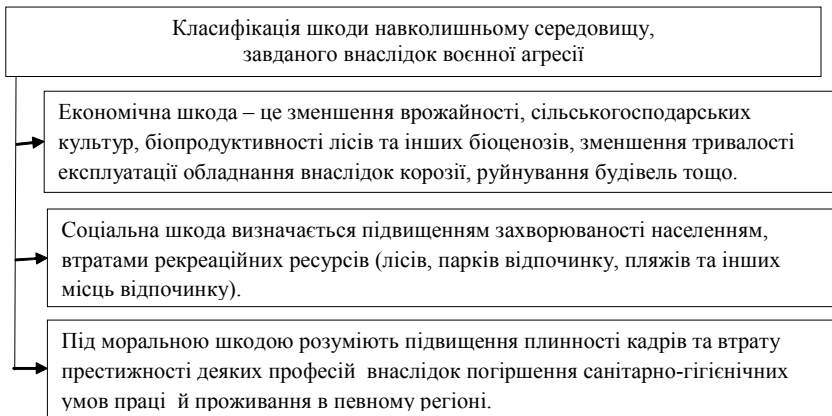
ціально свідомих господарюючих суб'єктів стає надзвичайно актуальним.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Варто відзначити, що в довоєнних умовах, концептуальні, методологічні, організаційно-правові засади обліку та аудиту знайшли наукове обґрунтування в працях І. Басанцова, О. Бондара, Г. Білявського, Л. Гуцаленко, О. Кожухова, Р. Кулика, В. Навроцького, О. Пантелейчука, Ю. Саталкіна, М. Пилипчука, В. Шевчука Л. Юрченка та ін. Водночас однією з основних перешкод для розробки й впровадження ефективної економіко-екологічної політики підприємств є відсутність належного забезпечення керівника комплексною, достовірною та своєчасною обліковою інформацією про природоохоронну діяльність.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень бухгалтерського обліку в си-

Рис. 1. Класифікація шкоди навколишньому середовищу, завданого внаслідок воєнної агресії

Джерело: [2].

стемі формування транспарентного інформаційного простору управління економіко-екологічною безпекою підприємства в контексті воєнного стану в країні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

На фоні останніх подій, як у світі, так і в Україні все більше приділяється увага сектору економіки. Для української економіки великим потрясінням стала війна з росією. Скоротилося виробництво, порушено логістику, зруйновано маркетингову, соціальну та інженерну інфраструктуру. Через пряму загрозу життя в Україні має місце відтік економічно активної частини населення за кордон [1]. У цьому зв'язку актуальним стає формування такої поведінки підприємств, що направлена на попередження виникнення екологічно небезпечних ситуацій під час поточної та стратегічної діяльності підприємств.

Сучасна оцінка технологій господарювання підприємства ґрунтується на основі еколого-економічних принципів функціонування господарюючого суб'єкта та ефективності технологій, що залежить від величини збитків, заподіяних навколишньому середовищу. Тому технічну досконалість технологій вирішують шляхом порівняння витрат сировини й енергії, допоміжних матеріалів, капітальних вкладень на здійснення технології з обов'язковим урахуванням природоохоронних витрат на запобігання забрудненню навколишнього природного середовища, а також величини трудових затрат на здійснення цієї технології. Саме тому доцільним є угруповання класифікації шкоди навколишньому середовищу, що може бути завдана у зв'язку з недотриманням соціальної свідомості підприємством (Рис. 1).

У процесі здійснення природоохоронної діяльності, підприємства несуть витрати. До витрат на охорону навколишнього природного середовища відносяться всі види витрат, спрямовані на запобігання, скорочення чи ліквідацію забруднення, інших видів шкідливого впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, при наданні послуг чи використанні продукції, а також на збереження біорізноманіття та середовища існування.

Рациональна класифікація природоохоронних витрат враховує зміни, які відбуваються на сучасному етапі

в розумінні їх суті і контрольних функціях, раціональному використанні природних ресурсів підприємствами, сприятиме удосконаленню методики обліку і аудиту операцій з охорони навколишнього середовища.

Критичний огляд спеціальної літератури [2, 3, 4] показав, що для класифікації природоохоронних витрат в основному виділяють такі напрямки:

— за цільовим призначенням — витрати на попередження забруднення, витрати на усунення наслідків забруднення;

— за економічним змістом — поточні, капітальні;

— за об'єктами природи — витрати на охорону повітря, води, земельних

ресурсів тощо;

— за джерелами відшкодування — відшкодовуються за рахунок собівартості, прибутку, коштів екологічних фондів.

Однак для ефективного управління природоохоронною діяльністю господарюючого суб'єкта потрібна більш глибока характеристика витрат на охорону природи. Цьому, на нашу думку, буде сприяти класифікація витрат з врахуванням їх рівня, умов виникнення, часового фактору, стадій кругообігу, а також їх відношення до підприємства та процесу виробництва [5]. Ці класифікаційні ознаки дозволять вирішити проблеми ідентифікації досліджуваних витрат (Рис. 2).

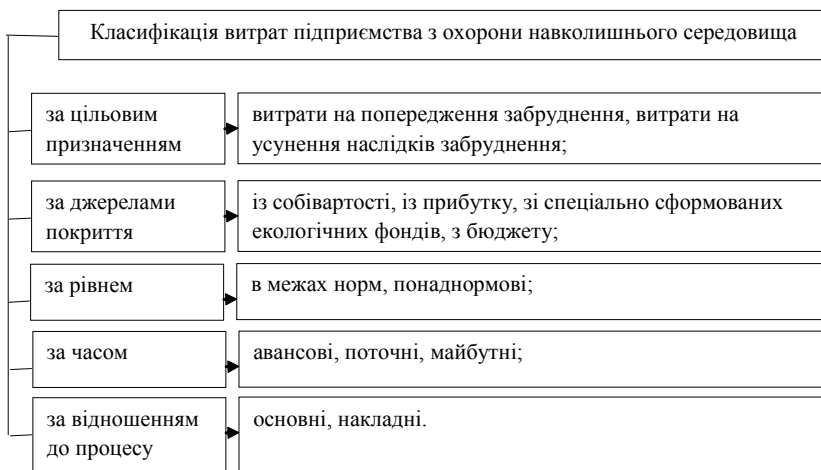
Загальна сума природоохоронних витрат складається з капітальних і поточних витрат [6].

До капітальних природоохоронних витрат відносять витрати на створення нових і реконструкцію діючих природоохоронних основних засобів, розробку і впровадження нових екологізованих технологій. Отже, до капітальних інвестицій, які здійснюються з метою охорони навколишнього природного середовища, відносяться всі витрати звітного року на обладнання, технічне оснащення, будівництво природоохоронного призначення. Сюди входять витрати:

— вартість будівельно-монтажних робіт — тобто витрати на будівництво нових, розширення, реконструкцію і технічне переозброєння будівель та споруд, монтаж різноманітних конструкцій, спорудження мереж водопостачання, каналізації, тепло- та газопостачання, енергопостачання, будівництво очисних споруд;

— вартість усіх видів виробничого устаткування, а також зарахованих до основних засобів інструментів та інвентарю — тобто витрати на обладнання, що потребує монтажу (яке може бути введено у дію тільки після його зборки, наладки та установки, наприклад, велике технологічне та енергетичне обладнання, загальновиробниче обладнання), витрати на обладнання, що не потребує монтажу (усі види транспортних засобів і рухомого складу), витрати на інструмент і інвентар;

— інші капітальні роботи й витрати — тобто вартість земельних ділянок; роботи із глибокого розвідувально-

Рис. 2. Класифікація витрат підприємства з охорони навколишнього середовища

го буріння на нафту, газ і термальну воду; проектні роботи; науково-дослідні роботи; вартість придбаних патентів і ліцензій, тощо.

До поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища відносяться витрати, які здійснюються на підтримку (утримання та експлуатацію) об'єкта (основних засобів природоохоронного призначення) в робочому стані та які входять до складу витрат поточного періоду.

До поточних природоохоронних витрат підприємства можна віднести: утримання і експлуатацію основних засобів природоохоронного призначення; поводження з відходами; платежі за викиди забруднюючих речовин в природне середовище тобто плата за забруднення навколишнього середовища в межах встановлених норм, лімітів і плату за понадлімітне забруднення; інші поточні витрати [5]. Поточні витрати на природоохоронну діяльність включають витрати на усунення економічного збитку від забруднення. Саме тому, частина поточних витрат на природоохоронну діяльність визначається рівнем негативного впливу шкідливих речовин на природне середовище, необхідність зниження якого продиктована екологічними, соціальними та економічними інтересами. Вартісним вираженням негативного антропогенного впливу на навколишнє середовище є економічний збиток, спричинений цим впливом

та визначається сумою витрат на попередження впливу забрудненого середовища.

Отже, належна організація обліку екологічних витрат має передбачати такі елементи:

1. Завдання бухгалтерського обліку екологічних витрат.

2. Визначення та класифікація екологічних витрат.

3. Визначення облікових номенклатур для екологічних витрат.

4. Визначення елементів облікової політики для відображення екологічних витрат.

5. Забезпечення функції контролю над екологічними витратами та раціональністю природокористування [7].

Завдання бухгалтерського обліку екологічних витрат визначає у своїй монографії І.В. За-мула визначає, як:

— формування та надання повної, своєчасної й достовірної інформації про екологічні витрати для ефективного управління екологічною діяльністю підприємства та прийняття рішення щодо співпраці та здійснення інвестування в суб'єкт господарювання;

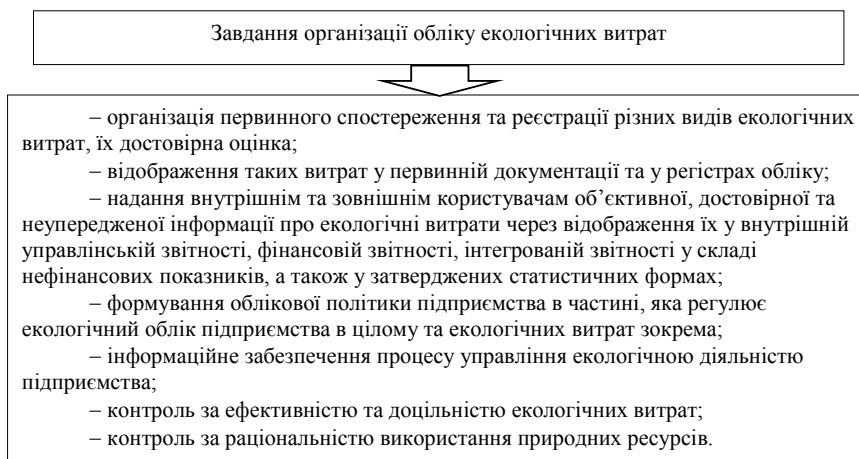
забезпечення контролю суми та складових екологічних витрат підприємства

забезпечення збереження природних ресурсів для суспільства та як сировини для підприємства [7].

Цей перелік, на нашу думку, дуже влучно відображає основні цілі, яких необхідно досягти в процесі організації бухгалтерського обліку екологічних витрат. Вважаємо за доцільне конкретизувати дані цілі через визначення завдань організації обліку екологічних витрат (Рис. 3).

Екологічний бухгалтерський облік підприємств повинен діяти як цілісна система і бути спрямований на складання екологічної складової інтегрованої звітності. Компонент охорони навколишнього середовища (екологічний компонент) характеризує вплив підприємства на навколишнє середовище та екологію. Об'єктами екологічного обліку є витрати в контексті екологічної діяльності, згруповані за їх цільовим призначенням (видами продукції, замовленнями, процесами, стадіями виробництва, агрегатами, сферами діяльності, регіонами збуту тощо) [8].

Раціональна організація обліку екологічних витрат є системою елементів і засобів оптимальної побудови облікового процесу. Завдяки раціональній організації обліку екологічних витрат формується інформаційна база для комплексного аналізу екологічних витрат, ефективного управління екологічними витратами і природоохоронною діяльністю, достовірні статистичні показники діяльності підприємств у сфері охорони навколишнього природного середо-

Рис. 3. Завдання організації обліку екологічних витрат

вища. Для усталеності обліку екологічних витрат та власне формування системи екологічного обліку, насамперед необхідно розробити нормативно-правове забезпечення обліку та контурні межі облікової політики підприємства щодо екологічних витрат. Реалізація цього можлива за підходами, показаними (Табл. 1).

При веденні бухгалтерського обліку екологічних витрат обробка та оформлення первинних документів має велике значення для ведення безпомилкового та прозорого обліку. Технологічно бухгалтерський облік як процес розпочинається з виявлення, вимірювання і реєстрації фактів, дій і подій з метою отримання інформації про господарські операції.

Суцільне і безперервне спостереження за всіма господарськими операціями на підприємстві здійснюється за допомогою документування. Документування — це основа бухгалтерського обліку, що передбачає відображення в документах всіх господарських операцій та фактів господарської діяльності, проте ми зосередимося на документуванні операцій, що підтверджують екологічні витрати [9].

Документи, що підтверджують проведення господарських операцій з виникнення екологічних витрат можна поділити на види в залежності від класифікації екологічних витрат. Таким чином можна виділити такі види документів, якими підтверджуються екологічні витрати:

а) за соціально-економічним критерієм:

— документи, що підтверджують сплату податкових, рентних платежів та платежів за природокористування, а також штрафів та пені за несплату або несвоєчасну сплату вищенаведених платежів;

— документи, що підтверджують витрати на попередження шкідливого впливу на довкілля;

— документи, що підтверджують надзвичайні витрати на ліквідацію наслідків екологічного лиха;

— документи, що підтверджують операційні витрати з надання послуг з природоохоронної діяльності;

б) за відображенням у фінансовому обліку:

— документи, що підтверджують поточні (операційні) екологічні витрати;

— документи, що підтверджують капітальні (інвестиційні) витрати; в) за видами господарської діяльності підприємства:

— документи, що підтверджують витрати на утримання основних засобів природоохоронного призначення: на напівфабрикати, матеріали, паливо, енергію, поточний і капітальний ремонт тощо;

— документи, що підтверджують витрати на оплату і охорону праці (включаючи відрахування єдиного соціального внеску) працівникам, зайнятим у екологічній діяльності;

— документи, що підтверджують витрати, пов'язані з спільним використанням підприємствами і організаціями регіону об'єктів природоохоронного призначення;

г) за об'єктами охорони:

— документи, що підтверджують витрати на охорону чистоти атмосфери;

— документи, що підтверджують витрати на раціональне використання земельних ресурсів;

— документи, що підтверджують витрати на раціональне використання мінеральних ресурсів;

Таблиця 1. Підходи до формування облікової політики щодо екологічних витрат

Напрями облікової політики	Реалізація напрямів облікової політики
Завдання бухгалтерського обліку	Формування та надання повної, своєчасної та достовірної інформації про екологічні витрати для ефективного управління екологічною діяльністю підприємства: прийняття рішення щодо співпраці та здійснення інвестування в суб'єкт господарювання; забезпечення збереження природних ресурсів для суспільства та як сировини для підприємства; забезпечення контролю за екологічними витратами підприємства; оцінка впливу екологічних чинників на фінансові результати підприємства.
Техніка ведення бухгалтерського обліку	Первинні документи, облікові реєстри, порядок документообігу; робочий план рахунків з виділенням аналітичних рахунків; програмне забезпечення обліку; терміни надання та користування звітності.
Методичне забезпечення бухгалтерського обліку	Порядок визнання, оцінки, включення до собівартості екологічних витрат; порядок розподілу загальновиробничих екологічних витрат; розподіл екологічних витрат, які за економічною сутністю є змінними загальновиробничими, здійснюється пропорційно до заробітної плати працівників основного виробництва. Ведення синтетичного обліку екологічних витрат повинне ґрунтуватися на галузевих особливостях та специфіці діяльності підприємства.
Звітність	Формування достовірної інформації для національної екологічної статистики; здійснення моніторингу стану довкілля.

Джерело: [3].

— документи, що підтверджують витрати на раціональне використання водних ресурсів;

— документи, що підтверджують витрати на охорону рослинного і тваринного світу;

— документи, що підтверджують витрати на переробку та знешкодження відходів [10].

Документальне оформлення стосовно понесених екологічних витрат наведено у Табл. 2.

Таким чином, для раціональної організації обліку операцій з охорони навколишнього середовища пропонуємо впровадити певні заходи, а саме включити в додаток до Наказу підприємства "Про облікову політику" низку питань, які стосуються екологічних витрат, а саме:

Табл. 2. Документальне оформлення стосовно екологічних витрат

Вид екологічних витрат	Документ, що підтверджує екологічні витрати
Витрати з екологічного оподаткування	— декларація з екологічного податку — банківська виписка — платіжне доручення — вимога-рішення ДФС про сплату штрафу та/або пені з екологічного податку
Витрати на дозвільну документацію	— дозвіл на викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря — дозвіл на спецводокористування
Витрати на попередження шкідливого впливу на довкілля	— договір про надання послуг з екологічного аудиту — акт наданих послуг з екологічного аудиту — платіжне доручення
Операційні екологічні витрати	— видаткові накладні на матеріали, що застосовуються для екологізації операційного процесу — акти наданих послуг з утилізації шкідливих матеріальних запасів
Витрати з оплати праці працівників, зв'язаних з екологією	— штатний розпис — таблиця обліку робочого часу — розрахунково-платіжна відомість
Інвестиційні екологічні витрати	— дефектний акт — договір про ремонт (модернізацію) основних засобів — акт приймання-передачі робіт з модернізації основних засобів
Екологічні витрати з навчання працівників	— акт приймання-передачі наданих послуг з навчання персоналу — платіжне доручення

Джерело: [9].

види екологічних витрат, що формуються на підприємстві, джерела їх формування, обсяг; документи, відповідно до яких формуються екологічні витрати; основні види операцій щодо руху екологічних витрат; порядок формування та використання коштів на екологічні витрати за звітний період; документи, що обґрунтовують формування та використання екологічних витрат протягом звітного періоду; перелік осіб, відповідальних за здійснення облікового забезпечення відносно екологічних витрат; перелік осіб, які мають повноваження приймати рішення щодо формування певних екологічних витрат; процедури поточного контролю за формуванням і використанням коштів на екологію; порядок проведення інвентаризації відходів і стану екологічних зобов'язань; склад і зміст внутрішньої звітності щодо екологічних витрат.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, суть облікового забезпечення управління про екологічні витрати в межах облікової політики зводиться до процесу вибору засобів впливу на платежі поліпшення якості продукції, збереження природного середовища, поліпшення ефективності використання природних ресурсів з метою досягнення стратегічних цілей діяльності з найбільшим екологічним ефектом на рівнях ієрархії. Відповідно пропонуємо виділяти такі елементи облікової політики: перелік екологічних витрат, можливих до формування підприємством; порядок їх формування; цільове використання та ліквідація екологічних витрат; документальне оформлення; інвентаризація; відповідальність за правильність формування і використання; внутрішня звітність щодо екологічних витрат.

Література:

1. Природоохоронні витрати виробництва та їх облік. Склад і структура природоохоронних витрат. URL: <https://kegt-rshu.in.ua/images/dustan/LLP5.pdf> (дата звернення: 11.09.2023).
2. Вороновська О. Сутність і розвиток екологічного обліку. Галицький економічний вісник. 2017. № 2 (31). С. 195—200. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/1350> (дата звернення: 10.09.2023).
3. Кірейцева Г. В. Сутність і класифікація екологічних витрат по операціях з атмосферним повітрям. Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. № 3 (61). С. 67—73.
4. Колівешко О. М. Визначення та структура екологічних витрат підприємства. Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2013. № 3. С. 128—132.
5. Садовська І. Б. Класифікація екологічних витрат для цілей управлінського обліку. Економічні науки. Серія "Облік і фінанси". Вип. 11 (41). Ч. 1. С. 223—234.
6. Слюсарчук Р. І. Класифікація екологічних витрат і джерела їх виникнення на деревообробних підприємствах. Науковий вісник Укр. ДЛТУ, 2013, вип. 13.4. С. 234—238.
7. Замула І. В., Шигун М. М. Аналітична модель бухгалтерського обліку екологічної діяльності. Вісник національного університету "Львівська політехніка". Ме-

неджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2015. № 647. С. 337—343.

8. Голик В. Р. Екологічний облік як складова управління підприємством. Науковий вісник ужгородського університету. 2018. № 2 (52). С. 218—222. URL: <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/download/149481/148656> (дата звернення: 15.09.2023).

9. Савченко О. Ф., Дацій О. І., Байда А. О., Зима Г. І. Екологічні витрати: проблеми права, обліку та оподаткування. Економіка та держава. Економічна наука. № 5. С. 11—19.

10. Шмигель О. Є. Екологічний облік як інструмент управління природоохоронною діяльністю підприємства. Інноваційна економіка. 2018. № 5-6. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/download/303/365> (дата звернення: 22.09.2023).

References:

1. kegt-rshu.in.ua (2020), "Environmental protection costs of production and their accounting. Composition and structure of environmental protection costs", available at: <https://kegt-rshu.in.ua/images/dustan/LLP5.pdf> (Accessed 15 Sept 2023).
  2. Voronovskaya, O.V. (2011), "The essence and development of environmental accounting", *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 2 (31), pp. 195—200.
  3. Kireytseva, G.V. (2012), "The essence and classification of environmental costs for operations with atmospheric air", *Visnyk Zhytomyr's'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu*, vol. 3 (61), pp. 67—73.
  4. Koliveshko, O.M. (2013), "Definition and structure of environmental costs of the enterprise", *Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, vol. 3, pp. 128—132.
  5. Sadovska, I.B. (2014), "Classification of environmental costs for management accounting purposes", *Ekonomichni nauky. Seriya "Oblik i finansy"*, vol. 11 (41), no. 1, pp. 223—234.
  6. Sliusarchuk, R.I. (2013), "Classification of environmental costs and sources of their occurrence at wood-working enterprises", *Naukovyi visnyk Ukr. DLTU*, vol. 13.4, pp. 234—238.
  7. Zamula, I.V. and Shyhun, M.M. (2015), "Analytical accounting model of environmental activities", *Visnyk natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, vol. 647, pp. 337—343.
  8. Holyk, V.R. (2018), "Environmental accounting as a component of enterprise management", *Naukovyi visnyk uzhhorodskoho universytetu*, vol. 2 (52), pp. 218—222, available at: <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/download/149481/148656> (Accessed 15 Sept 2023).
  9. Savchenko, O. Datsii, O. Baida, A. and Zima, G. (2015), "Environmental costs: problems of law, accounting and taxation", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 5, pp. 11—19.
  10. Shmyhel O.Ye. (2018), "Environmental accounting as a tool for management of environmental activity of the enterprise", *Innovatsiina ekonomika*, vol. 5—6, available at: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/download/303/365> (Accessed 15 Sept 2023).
- Стаття надійшла до редакції 29.09.2023 р.*